

Гонтар Д. А.

*вчитель історії та правознавства,
вчитель вищої категорії, старший учитель
Криворізького ліцею №113 Криворізької міської ради
м. Кривий Ріг, Україна*

Тимчук В. О.

*учень 11-Б класу історико-правового профілю
Криворізького ліцею №113 Криворізької міської ради
м. Кривий Ріг, Україна*

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЯК ПРОЯВ ЕКЗИСТЕНЦІЇ ЯПОНЦІВ: СПРОБА ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ

Трансформації сучасного постіндустріального суспільства висувають перед країнами «старої Європи» нові онтологічні виклики. Європейський скептицизм і лінійність у сприйнятті історичної дійсності не є єдиноможливим вектором для досягнення стабільності у зазначеному регіоні. Протистояння між демократією та націоналізмом, парламентаризмом і намагання окремих політиків змістити акценти впливу у напрямку президентських повноважень не сприяють досягненню політичної стабільності. Світ глобалізується, а тому нагальною потребою сьогодення є взаємообмін, сприйняття і запозичення кращих елементів соціальних інституцій задля стабільності і добробуту, гармонізації відносин між державами на різних рівнях.

На відміну від європейських країн, які переобтяжені своїм прагматизмом, прикладом гармонізації відносин між державою і суспільством, людиною і владою, індивідом і природою є «Країна Вранішнього Сонця». Японія має виняткову екзистенцію, що дозволяє цій державі «триматися на плаву» у сучасному світі, який постійно змінюється. Фактично цивілізація формує менталітет, а менталітет зміцнює цивілізацію. Спробуємо довести це на прикладі історії Японії з опорою на філософію та етику екзистенціалізму.

Японія – повна протилежність країнам Європи; вона має свою філософію та власне бачення світу, вона може розвиватися і трансформуватися, незважаючи на вплив зовнішніх чинників. Перш за все, Японія – феномен людей, які власним прикладом спростували традиційне бачення екзистенції. Жителі японських островів розвинули специфічну «екзистенцію без комунікацій». Цьому сприяли не лише

географічне розташування та умови життя (не кожен японець щасливий, але це – його вибір), але й розвиток общини як сім'ї (а звідси – колективізм), унікальна модель японської свідомості «моє село». Традиційне бачення екзистенції змінив прихід буддизму, який не витіснив звичні релігійні вірування, а сформував своєрідний союз із синтоїзмом. Усе це зумовило розвиток Японії за схемою «початок – вплив – розвиток», що цілком відповідає настановам бета-логіки [рис. 1].

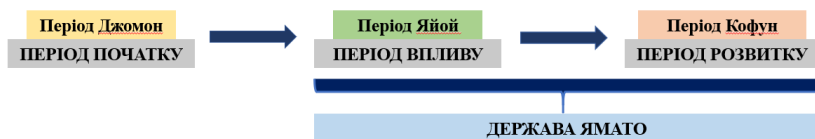

Рис. 1. Фрагмент періодизації японського середньовіччя за настановами бета-логіки

Для японців важливим є процес самопізнання, а точніше – само-споглядання. Навіть під час значного впливу Китаю на Японію, що проявилася у протистоянні синтоїзму, даосизму і намагання провести реформи з метою перебудови країни на конфуціанських принципах і засадах буддизму з імператором на чолі, Японія вперше «закривається» від зовнішнього світу, що сприяло початку всебічної японізації. Це не лише відродило класичну японську цивілізацію, але й зробило Японію Японією.

Зазначене вище дає нам підстави для характеристики духовного світу японців застосувати поняття категорії трансценденційності (з позиції І. Канта), що найбільш чітко проявляється у «сумній/прихованій привабливості речей». У розумінні самих японців це означало одухотворення речей, надання їм сакрального змісту і прагнення відчуття їхньої японськості. Подібне світобачення підштовхнуло японське суспільство до самоізоляції.

Доцільно згадати ще одну особливість поведінки японців за часів Середньовіччя: неналежне знання кланом Фудзівара фундаментальних засад розвитку економіки призвело до занепаду державності. Але черговим порятунком для цього народу стала поява і становлення у Х–ХІІ ст. самурайства. За своїм соціальним походженням це були гьосі (низи японського воєнізованого дворянства), своєрідні селяни-воїни, які, як і представники західноєвропейських країн, за несення військової служби отримували землю у користування. Однак європейське лицарство було поєднане васально-ленними зв'язками зі своїм феодалом (королем, графом, герцогом), в той час як японські самураї

фактично були створені самою державою для захисту кордонів та ведення періодичних воєн на півночі о. Хонсю з айнами. Лицарі в Європі цінували естетику свого фаху, військове мистецтво, тоді як для самураїв головними були вірність сюзерену і жорстка дисципліна.

Кризовість Японії за правління клану Фудзівара зумовило потребу «обережного» реформування, що було реалізовано за часів імператорів Госандзьо і Сіракава. Перший із них звернув увагу на врахування ідей правової держави, але при цьому централізованої за своєю суттю. Після прийняття буддизму Госандзьо розпочинає формування власного двору, що, як це не парадоксально, сприяло упорядкуванню фінансових надходжень держави – з одного боку, і розвитку філософських знань та літературних традицій – з іншого. Негативним чинником, який впливав на впровадження цих реформ, було послаблення залежності від регентів-канцлерів, політична міць яких починає суттєво занепадати.

У період правління Сіракави спостерігаємо державний переворот, що позбавляє клан Фудзівара владних посад і надає реальних важелів влади інсею. І знову – спостерігаємо черговий японський парадокс: зазначені зміни не лише не призвели до політичної кризи, а навпаки – зосередили представників клану Фудзівара на розвитку духовної сфери (мистецтво, література). Хоч екс-імператор і був буддистом, але підтримку він знайшов навіть серед синтоїстів, яким набридла політична та економічна кризи в країні.

Політична та економічна стабільність трималися на островах недовго. І все ж таки, Сіракава втратив контроль над країною, і питання влади тепер належало досить жорстким самурайським кланам. Спалахнула боротьба за владу між родинами Мінамото і Тайра, точилися баталії на вулицях столиці, в яких Тайра здобули перемогу.

Перший військово-самурайський диктатор Тайра Кійоморі одразу вивів країну з політики самоізоляції, відродивши активну торгівлю, що, у свою чергу, сприяло розвитку сільського господарства. Насильство і терор як головні методи управління значно сприяли розширенню власного сьоену, що включав 30 провінцій. Фактично це означало, що Тайра володів половиною усіх земель у тогочасній Японії. Це викликало невдоволення серед японського населення, яке переросло у повстання по всій країні.

Якщо розглянути ці повстання з позицій етики екзистенціалізму, поведінка японців проявляється через межеву ситуацію: на ті часи японці виконували усе, що їм накажуть правлячі клани, але коли справа у країні доходила до кризи і загрози знищення їхньої держави, вони чинять потужний опір. Вважаємо, що саме під час диктатури Тайра японці почали розуміти свою єдність та відокремленість від інших націй.

Далеко не останню роль в історії японської цивілізації відіграє процес споглядання як взаємозв'язок духовного з фізичним, який був завжди, але зазнав найбільшого впливу саме за часів самоізоляції. Синтоїзм позиціонувався як короткотривале виняткове порозуміння з буддизмом – з одного боку, та гармонії з природою – з іншого. У цьому вбачаємо поєднання у світогляді японців раціонального та ірраціонального, де синтоїзм тлумачиться як категорія сталості, а сама релігія виступає як шлях до подолання криз або особистих проблем.

Таким чином, можемо констатувати, що прояви екзистенційності японців – виняткове явище. Його унікальність проявляється через гармонізацію усього, що мають японці, так само, як і самих себе; вони пропускають усе через себе. Фактично екзистенційність виступає як складова трансформації японців у напрямку гармонізації в умовах межових ситуацій. Життя японців – це той хаос, який їх озброїв. Саме ці чинники і сформували їх сутність, волю та гармонію.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-585-6-21>

Долик О. С.

*студент IV курсу історичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

ЗАМОРСЬКІ ПОХОДИ ЧЖЕН ХЕ (1405–1433 РР.): ВІЙСЬКОВИЙ АСПЕКТ КАМПАНІЙ

Зовнішня політика перших імператорів із династії Мін (1368–1644 рр.) була спрямована на розширення геополітичного впливу Піднебесної у країнах «Південних Морів» та акваторії Індійського океану. Яскравим її проявом стала організація у 1405–1433 рр. семи масштабних експедицій величезного флоту під керівництвом придворного євнуха Чжен Хе (1371–1433) [1, с. 59–63]. Ці кампанії мали на меті дипломатичним шляхом збільшити число підвладних Китаю народів за морем та залучити їх до сфери його політичних, економічних і культурних впливів [5, р. 327–347].

Подорожі Чжен Хе в історіографії здобули репутацію загалом мирних дипломатичних і торгівельних місій [2, р. 28–29] та часто протиставляються колоніальній експансії держав Заходу. Втім, не